

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **R. L.**, bývajúceho v K., zastúpeného JUDr. J. V., advokátom so sídlom v P., proti odporcovi **H. B. P.**, a.s., so sídlom v P., IČO : X. **o zaplatenie 42 366 Sk s príslušenstvom**, vedenej na Okresnom súde Prievidza pod sp.zn. 5 C 226/2005, o dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Okresného súdu Prievidza z 5. júna 2006, č.k. 5 C 226/2005-57, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Okresného súdu Prievidza z 5. júna 2006, č.k. 5 C 226/2005-57 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Prievidza rozsudkom z 5. júna 2006 č.k. 5 C 226/2005-57 zamietol návrh, ktorým sa navrhovateľ domáhal, aby súd uložil odporcovi povinnosť zaplatiť mu odstupné 42 366 Sk s príslušenstvom a trovy konania. Podľa súdu nárok na odstupné podľa § 1 ods. 1 písm. a/ v spojení s § 5 ods. 1 písm. b/ vyhlášky č. 19/1991 Zb. navrhovateľovi nevznikol, pretože sa navrhovateľ nestal pre chorobu z povolania dlhodobo nespôsobilým na výkon doterajšej práce, pričom práca, ktorú v čase zistenia choroby z povolania vykonával, bola pre neho i vzhľadom na jeho zdravotný stav vyhovujúca a nedošlo už k jeho preradeniu na inú prácu na povrchu. Taktiež nebolo podľa súdu možné navrhovateľovi priznať nárok ani z dôvodu, že vyhláška č. 19/1991 Zb., v čase, kedy mal nárok na odstupné vzniknúť, nebola účinná a preto z nej nebolo možné nadobúdať práva ani na jej základe ukladať žiadne povinnosti. Z toho dôvodu podľa súdu nebolo možné priznať nárok ani podľa kolektívnej zmluvy platnej, v období od 1. apríla 2002 do 31. marca 2003.

Proti tomto rozsudku na podnet navrhovateľa podal generálny prokurátor Slovenskej republiky mimoriadne dovolanie a žiadal napadnutý rozsudok zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 243f ods. 1 O.s.p.). Poukázal na článok X. bod 9 kolektívnej zmluvy uzatvorenej medzi odborovými organizáciami akciovej spoločnosti H. B. P. a akciovou spoločnosťou H. B. P. na obdobie od 1. apríla 2002 do 31. marca 2003, ktorou sa odporca zaviazal poskytnúť zamestnancom, ktorí stratili vzhľadom na svoj zdravotný stav spôsobilosť vykonávať svoju doterajšiu prácu, hmotné a sociálne zabezpečenie podľa zákona č. 98/1987 Zb. o osobitnom príspevku baníkom a podľa vyhlášky č. 19/1991 Zb. Uviedol, že kolektívna zmluva je dvojstranný právny úkon, ktorého obsah vychádza z autonómneho postavenia zmluvných partnerov a z princípu zmluvnej voľnosti. Po podpise sa kolektívna zmluva stáva záväznou s rovnakými právnymi následkami (účinkami) ako zákon a je pre zmluvné strany záväznou. Nároky, ktoré z nej jednotlivým zamestnancom vzniknú, sa uplatňujú a uspokojujú ako ostatné nároky zamestnancov z pracovného pomeru a možno ich vymáhať súdnou cestou. Na tom nič nemení ani skutočnosť, že hmotné a sociálne zabezpečenie zamestnancov je v nej upravené odkazom na právny predpis, ktorý už predtým stratil účinnosť. Podľa názoru dovolateľa nemožno totiž vylúčiť, aby predmet úpravy kolektívnej zmluvy (jej časť) účastníci dohodli aj takouto formou, poukázal pritom na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 2 Cdo 165/2005. Navyiac kolektívnu zmluvu ako záväzný právny predpis (resp. jej ustanovenia) je možné meniť alebo zrušiť len zákonom stanoveným spôsobom. Keďže navrhovateľ podľa platnej Kolektívnej zmluvy uzavretej na obdobie od 1. apríla 2002 do 31. marca 2003 splnil všetky podmienky na priznanie hmotného zabezpečenia vo forme odstupného, rozhodnutie okresného súdu nemožno považovať za správne. Napadnutým rozsudkom okresného súdu bol teda porušený zákon a vzhľadom na to, že nápravu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, je daná opodstatnenosť podaného mimoriadneho dovolania (§ 243e ods. 1 O.s.p. v spojení s § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

Navrhovateľ sa vo vyjadrení stotožnil so stanoviskom generálneho prokurátora a žiadal mimoriadnemu dovolaniu vyhovieť.

Odporca vo vyjadrení k dovolaniu označil rozsudok súdu prvého stupňa za vecne správny, pretože navrhovateľ si uplatňoval nárok na odstupné podľa § 5 ods. 2 vyhlášky č. 19/1991 Zb. pričom poukazoval aj na ustanovenia článku X bodu 9 kolektívnej zmluvy platnej u odporcu v čase preradenia navrhovateľa. Je nesporné, že vyhláška č. 19/1991 Zb.

stratila účinnosť zrušením Zákonníka práce zák.č. 65/1995 Zb. dňom 1. apríla 2002, pokiaľ nestratila účinnosť už 1. januára 1997 zrušením splnomocňovacieho ustanovenia § 148a zák.č. 65/1965 Zb., na základe ktorého bola vyhláška vydaná a otázka účinnosti tejto vyhlášky bola v súlade s právnym názorom odporcu už jednoznačne vyriešená vo viacerých rozsudkoch Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (3 Cdo 191/2005, 2 Cdo 181/2005, 4 Cdo 184/2005). Z textu kolektívnej zmluvy (článok X. bod 9) je zrejmé, že predmetné ustanovenie iba odkazuje na nároky zamestnancov podľa príslušných právnych predpisov; keďže vyhláška stratila už v rozhodnom čase účinnosť, nie je možné na jej základe poskytovať zamestnancom hmotné zabezpečenie. Kolektívna zmluva je dvojstranný právny úkon, ktorého obsah vychádza z autonómneho postavenia zmluvných partnerov a z princípu zmluvnej rovnosti. Treba však vziať do úvahy vôľu účastníkov tohto úkonu, ktorou bola deklarácia nárokov zamestnancov podľa právnych noriem a nie konštitúcia nových nárokov. Za predpokladu, že by článok X. bod 9 kolektívnej zmluvy napriek uvedenému zakladal osobitný nárok na plnenie, bolo by toto ustanovenie podľa názoru odporcu potrebné posúdiť ako neplatné, ktoré je v rozpore s § 13 ods. 1, 2 Zákonníka práce (porušenie zákazu diskriminácie) platného v čase preradenia navrhovateľa na iné pracovisko. Navrhol preto mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) po zistení, že tento opravný prostriedok podal včas generálny prokurátor Slovenskej republiky (§ 243g O.s.p.) na základe podnetu navrhovateľa (§ 243e ods. 1 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal rozhodnutie okresného súdu a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora je dôvodné.

Predmetné mimoriadne dovolanie ako dovolací dôvod uvádza, že rozhodnutie okresného súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). V mimoriadnom dovolaní vytýka generálny prokurátor nesprávnu aplikáciu právnych predpisov s tým, že strata účinnosti vyhlášky č. 19/1991 Zb. v danom prípade nespôsobilá stratu práva zamestnanca na vyplatenie odstupného, ktoré mu vzniklo z uzatvorenej kolektívnej zmluvy.

V konaní bolo nesporné, že navrhovateľ pracoval u odporcu od 12. júna 1995 ako baník v podzemí na produktívnych pracoviskách. Dňa 26. novembra 2002 bola

u navrhovateľa zistená choroba z povolania - ochorenie kostí, kĺbov, šliach, nervov končatín z dlhodobého, nadmerného, jednostranného zaťaženia a navrhovateľ bol preradený na prácu na povrchu. Pred preradením na ľahšiu prácu na povrchu v 1. štvrtroku 2002 navrhovateľ dosiahol priemerný mesačný brutto zárobok 14 122 Sk. Z obsahu spisu vyplýva, že pre obdobie od 1. apríla 2002 do 31. marca 2003, bola medzi Odborovými organizáciami akciovej spoločnosti H. B. P., združenými v Odborovom zväze pracovníkov B., G. A. N. P. S. R. a akciovou spoločnosťou H. B. P. uzavretá kolektívna zmluva. V zmysle článku X. bodu 9 kolektívnej zmluvy (Hmotné a sociálne zabezpečenie zamestnancov pri zmene zamestnania zo zdravotných dôvodov a útlmu), sa zamestnávateľ zaviazal poskytnúť zamestnancom, ktorí stratili vzhľadom na svoj zdravotný stav podľa lekárskeho posudku alebo rozhodnutia orgánov štátnej zdravotnej správy, alebo sociálneho zabezpečenia spôsobilosti konať doterajšiu prácu, alebo ju nesmú vykonávať pre ochorenie, chorobu z povolania alebo pri ohrození touto chorobou, alebo dosiahli na pracovisku určenom záväzným posudkom príslušného orgánu hygienickej služby najvyššiu prípustnú expozíciu, alebo u ktorých došlo k zmene zamestnania z dôvodov uskutočňovania útlmového programu, hmotné a sociálne zabezpečenie s odkazom na zákon č. 98/1987 Zb. o osobitnom príspevku baníkom v znení zákona č. 160/1989 Zb. a vyhlášku č. 19/1991 Zb. o pracovnom uplatnení a hmotnom zabezpečení pracovníkov v baníctve dlhodobo nespôsobilých na doterajšiu prácu.

Generálny prokurátor správne v mimoriadnom dovolaní uvádza, že kolektívnu zmluvu treba považovať za dvojstranný právny úkon, obsah ktorého vychádza z autonómneho postavenia zmluvných partnerov a z princípu zmluvnej voľnosti, a že predmetom jej úpravy je spravidla výhodnejšia úprava v porovnaní so zákonom alebo iným pracovnoprávnym predpisom (ak to zákon alebo iný pracovnoprávny predpis výslovne nezakazuje alebo ak z ich ustanovení nevyplýva, že sa od nich nemožno odchyliť). Kolektívna zmluva sa stáva platnou dňom podpisu zmluvných strán na tej istej listine a účinná je prvým dňom obdobia, na ktoré sa uzatvára a končí uplynutím tohto obdobia, pokiaľ doba účinnosti niektorých záväzkov nie je v kolektívnej zmluve dojednaná odchyľne. Podmienkou platnosti kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa je doloženie zoznamu zamestnávateľov, za ktorých bola uzavretá (§ 4 ods. 1 písm. a/ a b/ zákona č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní). Treba zdôrazniť, že zákon o kolektívnom vyjednávaní (zákon č. 2/1991 Zb.) stavia podnikovú kolektívnu zmluvu i kolektívnu zmluvu vyššieho stupňa na úroveň prameňa práva, čo znamená, že po podpise sa kolektívna zmluva stáva záväzným právnym predpisom s rovnakými právnymi následkami (účinkami) ako zákon. Kolektívna zmluva je teda pre zmluvné strany záväzná (§ 5 ods. 1

zákona č. 2/1991 Zb.). Kolektívna zmluva je normatívnou zmluvou, to znamená, že obsah jej normatívnej časti je prameňom pracovného práva. Ak je obsahovou súčasťou kolektívnej zmluvy úprava odstupného, tvorí jej normatívnu časť, ktorá je z hľadiska súdnej vymáhateľnosti na rovnakej úrovni, akoby tieto nároky zakotvoval samotný zákon, t.j. nároky, ktoré z nej vzniknú jednotlivým zamestnancom, sa uplatňujú a uspokojujú ako ostatné nároky zamestnancov z pracovného pomeru a možno ich vymáhať súdnou cestou. Na tom nič nemení ani skutočnosť, ak hmotné a sociálne zabezpečenie zamestnancov je v nej upravené odkazom na právny predpis, ktorý už predtým stratil účinnosť. Nemožno totiž vylúčiť, aby predmet úpravy kolektívnej zmluvy (jej časť), účastníci dohodli aj takouto formou. Naviac kolektívnu zmluvu ako záväzný právny predpis, resp. jej ustanovenia, je možné meniť alebo zrušiť len zákonom stanoveným postupom.

Dovolací súd sa stotožňuje aj s názorom generálneho prokurátora v tom, že účastníci kolektívnej zmluvy si môžu platne dohodnúť časť jej predmetu i v podobe odkazu na právny predpis, ktorý stratil účinnosť. V takomto prípade znenie tohto právneho predpisu je zahrnuté do textu kolektívnej zmluvy. Rozhodujúce je, aby takto dohodnutý obsah kolektívnej zmluvy (v danom prípade týkajúci sa odstupného), bol v súlade so zákonom č. 311/2001 Z.z. (Zákonník práce) alebo iným pracovnoprávnym predpisom (v danom prípade so Zákonníkom práce č. 311/2001 Z.z., keďže k zániku účinnosti vyhlášky č. 19/1991 Zb. došlo k 31. marcu 2002).

Z uvedeného vyplýva, že ak okresný súd považoval kolektívnu zmluvu za akt, ktorý je deklaratórnej povahy z dôvodu, že len odkazoval na nároky podľa už neúčinnnej vyhlášky č. 19/1991 Zb. a že neupravoval osobitné nároky zamestnancov odchyľne (v širšom rozsahu) od uvedenej právnej úpravy a podľa ktorého nie je možné priznať navrhovateľovi uplatnený nárok, jeho záver nemožno považovať za správny.

S poukazom na vyššie uvedené okresný súd mal nárok navrhovateľa posudzovať v zmysle ustanovenia článku X. bodu 9 kolektívnej zmluvy, ktorý vytváral právny základ nároku navrhovateľa. Je možné súhlasiť s názorom generálneho prokurátora, že strata účinnosti vyhlášky č. 19/1991 Zb. v danom prípade nespôsobila stratu práva navrhovateľa na vyplatenie odstupného, ktoré mu vzniklo v zmysle uzatvorenej kolektívnej zmluvy.

Vzhľadom na uvedené dovolací súd dospel k záveru, že v mimoriadnom dovolaní sa opodstatnene namieta, že napadnutý rozsudok okresného súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.). Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozhodnutie okresného súdu v zmysle § 243b ods. 2, 3 O.s.p. v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znovu aj o trovách pôvodného ako aj dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave dňa 4. marca 2009

JUDr. Vladimír M a g u r a , v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Nina Dúbravčíková